

2012

Vadlīnijas komersantiem par prasībām attiecībā uz mašīnām

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
K.Valdemāra iela 157, Rīga, LV-1013
Tel:67388648, Fax:67388634
E-pasts: ptac@ptac.gov.lv
Mājaslapa: www.ptac.gov.lv

IEVADS

Sākot no 2009.gada 29.decembra prasības attiecībā uz mašīnām ir noteiktas Ministru kabineta 2008.gada 25.marta noteikumos Nr.195 “Mašīnu drošības noteikumi” (turpmāk – *NOTEIKUMI Nr.195*), kuros ir transponētas tiesību normas, kas izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas 2006/42/EC (turpmāk – *DIREKTĪVA 2006/42/EC*). Tādējādi visām mašīnām, kas tiek importētas un laistas tirgū pēc 2009.gada 29.decembra, ir jāatbilst *NOTEIKUMU Nr.195* prasībām.

1. NOTEIKUMU Nr.195 darbības joma

Noteikumi nosaka prasības mašīnām, savstarpēji maināmām iekārtām, drošības sastāvdaļām, celšanas palīgierīcēm, ķēdēm, trosēm un saitēm, noņemamām mehāniskām pārvades ierīcēm un daļēji komplektētām mašīnām. Pēc būtības *NOTEIKUMI Nr.195* attiecas uz divām iekārtu grupām – **mašīnām un daļēji pabeigtām mašīnām.**

Termins „*mašīnas*” *NOTEIKUMU Nr.195* izpratnē ir jāsaprot gan šaurā nozīmē, gan plašā nozīmē, proti, ar to tiek aptvertas ne tikai pašas mašīnas, bet arī savstarpēji maināmās iekārtas, drošības sastāvdaļas, celšanas palīgierīces, ķēdes, troses un saites, noņemamās mehāniskās pārvades ierīces.

Definīcijas

- 1) Mašīnas (šaurā nozīmē):
 - a) īpaša lietojuma nolūkā savienoto detaļu vai sastāvdaļu, no kurām vismaz viena kustas, kopums, kas aprīkots vai ko paredzēts aprīkot ar tādu piedziņas sistēmu, kurā netiek tieši pielietots cilvēka vai dzīvnieka spēks;
 - b) a.apakšpunktā minētā iekārta, kurai trūkst sastāvdaļu, kas nepieciešamas, lai nostiprinātu to uz vietas vai pieslēgtu pie enerģijas un piedziņas avotiem;
 - c) a.un b.apakšpunktā minētā iekārta, kas gatava uzstādīšanai un var darboties attiecīgajā stāvoklī tikai tad, ja tā ir uzstādīta uz transportlīdzekļa vai ierīkota ēkā vai konstrukcijā. Šis apakšpunkts pēc būtības aptver tās mašīnas, kuras ir paredzēts uzstādīt uz transportlīdzekļa vai ierīkot ēkā, vai konstrukcijā. Kā piemērus var minēt: **iekraušanas celtni, pakalējie lifti, pašizkrāvēju/pašizgāzēju kastes, kompresori - uzmontēti uz transportlīdzekļa vai piekabes, blietēšanas sistēmas - uzmontētas uz transportlīdzekļa, betona maisītāji - uzmontēti uz transportlīdzekļa, konteineru iekrāvējmašīnas, vinčas ar piedzinu, pašizkrāvēji/pašizgāzēji un pārvietojamās pacelamās darba platformas - uzmontētas uz transportlīdzekļa;**
 - d) komplekss, kas sastāv no a., b.un c.apakšpunktā minētajām mašīnām vai daļēji komplektētām mašīnām, kuras, lai sasniegtu attiecīgo mērķi, ir sakārtotas un vadītas tā, lai tās darbotos kā vienots mehānisms, **piemēram – ražošanas līnijas;**
 - e) savienotu detaļu vai sastāvdaļu kopums, kurā vismaz viena savienotā detaļa vai sastāvdaļa kustas, kura vienīgais enerģijas avots ir tieši pielikts cilvēka spēks un kurš paredzēts kravas vai cilvēku pacelšanai. Pēc būtības tās ir manuāli darbināmas mašīnas kravu pacelšanai, **piemēram – domkrats.**
- 2) Maināma iekārta – ierīce, kuru pēc mašīnas vai traktora nodošanas ekspluatācijā šai mašīnai vai traktoram uzmontē pats operators, lai mainītu mašīnas vai traktora funkciju vai piešķirtu tam jaunu funkciju, ciktāl šī ierīce nav instruments.
- 3) Drošības sastāvdaļa – sastāvdaļa:
 - a) kas paredzēta drošības funkcijas pildīšanai,

- b) ko laiž tirgū neatkarīgi,
- c) kuras defekts un/vai darbības traucējumi apdraud personu drošību, un
- d) kas nav nepieciešama, lai mašīna varētu darboties, vai ko var aizvietot ar parastajām sastāvdaļām, lai mašīna varētu darboties.

Drošības sastāvdaļu indikatīvs saraksts ir dots *NOTEIKUMU Nr.195* 1.pielikumā.

- 4) Celšanas palīgierīce – sastāvdaļa vai ierīce, kas nav pievienota pacelājmašīnai, ļaujot noturēt kravu, un kas atrodas starp mašīnu un kravu vai arī uz pašas kravas, vai paredzēta veidot kravas sastāvdaļu, un ko tirgū laiž neatkarīgi, **piemēram – āķi**. Arī cilpas un to sastāvdaļas uzskata par celšanas palīgierīcēm.
- 5) Ķēdes, troses un saites - ķēdes, troses un pinumi, kas projektēti un konstruēti pacelšanas nolūkā kā daļa no pacelājmašīnām vai celšanas palīgierīcēm.
- 6) Noņemama mehāniska pārvades ierīce – noņemama sastāvdaļa jaudas pārvadīšanai starp pašgājēju mašīnu vai traktoru un citu mašīnu, savienojot tās pie pirmā stacionārā gultņa. Kad šādu ierīci laiž tirgū kopā ar aizsargu, tā uzskatāma par vienu veselu ražojumu.
- 7) Daļēji komplektēta mašīna - kopums, kas gandrīz jau ir mašīna, taču pats nevar veikt konkrēto uzdevumu. Daļēji komplektēta mašīna ir paredzēta vienīgi iekļaušanai citā mašīnā vai citā daļēji komplektētā mašīnā vai iekārtā, vai samontēšanai ar to, tādējādi veidojot mašīnu, **piemēram - piedziņas sistēma**.

NOTEIKUMI Nr.195 neattiecas uz:

- 1. Drošības sastāvdaļām, kuras paredzēts lietot kā rezerves daļas, lai nomainītu identiskas sastāvdaļas, un ko piegādā sākotnējo mašīnu ražotājs. Tas attiecas tikai uz tādām sastāvdaļām, kuras ir identiskas ražotāja izgatavotajām sastāvdaļām un uzstādāmas piegādātajās mašīnās. Šajā gadījumā tiek pieņemts, ka drošības sastāvdaļas neatkarīgi netiek laistas tirgū.
- 2. Specifiskām iekārtām, kuras lieto izklaides vai atrakciju parkos. Šīs iekārtas ir izslēgtas no *NOTEIKUMU Nr.195* darbības sfēras un tā kā prasības šādām iekārtām nav iekļautas nevienā Eiropas Savienības tiesību aktā, tās var paredzēt valstu tiesību aktos.
- 3. Mašīnām, kuras izmanto kodoliekārtās. Šis izņēmums ir attiecināms uz mašīnām, kas īpaši projektētas izmantošanai kodolenerģijas ražošanā vai radioaktīvo materiālu ražošanai vai apstrādei, kuru avārijas gadījumā var rasties radioaktīvu vielu noplūde.
- 4. Ieročiem, tai skaitā šaujamo ieročiem. Šis izņēmums neattiecas uz ar patronām darbināmām iekārtām, kas paredzētas tikai rūpnieciskiem vai tehniskiem nolūkiem.
- 5. Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā izmantojamiem traktoriem, kurus aptver Direktīva 2003/37/EK. Jāņem vērā, ka šis izņēmums attiecas tikai uz pašiem traktoriem, bet ne uz velkamām vai stumjamām mašīnām un daļēji vai pilnībā uzmontētām mašīnām.
- 6. Transportlīdzekļiem, mehāniskiem transportlīdzekļiem un to piekabēm, uz kuriem ir attiecināmi normatīvie akti par riteņu transportlīdzekļu un to sastāvdaļu atbilstības novērtēšanu (izņemot mašīnas, kas uzstādītas uz šiem transportlīdzekļiem). Pēc būtības tie ir transportlīdzekļi, kas piedalās ceļu satiksmē.
- 7. Transportlīdzekļiem, kas paredzēti vienīgi dalībai sacīkstēs. Pamatkritērijs, ko piemēro, lai noteiktu, vai transportlīdzekļi ir uzskatāmi par tādiem, kas paredzēti tikai un vienīgi sacensībām, ir to projektēšanas atbilstība tehniskajai specifikācijai, ko noteikusi kāda no oficiāli atzītām sacīkšu asociācijām, piemēram, Starptautiskā Motosporta federācija (Fédération Internationale de Motocyclisme – FIM).
- 8. Transportlīdzekļiem, kas paredzēti pārvadāšanai pa dzelzceļu, ūdeni vai gaisu (izņemot mašīnas, kas uzstādītas uz šiem transportlīdzekļiem). Šis izņēmums pēc būtības aptver lidaparātus, peldēšanas līdzekļus un vilcienus, kas paredzēti cilvēku un/vai kravu pārvadāšanai.

9. Jūras kuģiem un pārvietojamām atklātā jūrā strādājošām vienībām, kā arī mašīnām, kas uzstādītas uz šādu kuģu un/vai vienību klāja. Šajā gadījumā jāpievērš uzmanība, ka šis izņēmums neattiecas uz mašīnām, kuras paredzēts uzstādīt uz stacionārām atklātā jūrā strādājošām platformām, kā arī uz peldošām vienībām, kas paredzētas ražošanas vajadzībām.
10. Mašīnām, kuras ir speciāli projektētas un izgatavotas policijai un militārām vajadzībām. Šis izņēmums neattiecas uz vispārpielietojuma mašīnām, ko izmanto policijas vai militārajām vajadzībām. Turklāt ir jāatceras, ka ugunsdzēsības dienests netiek pieskaitīti pie militārajām vienībām, līdz ar to uz ugunsdzēsības tehniku šis izņēmums neattiecas.
11. Mašīnām, kuras ir speciāli projektētas un izgatavotas izpētes vajadzībām pagaidu lietošanas laboratorijās. Šis izņēmums attiecas uz mašīnām, kas projektētas un konstruētas pagaidu, specifiskām pētniecības vajadzībām un pēc pētniecības projekta pabeigšanas vairs netiks lietotas, savukārt neattiecas uz vispārējās pētniecības mašīnām un mašīnām, kuras neizmanto pētniecībā, bet izmanto, lai veiktu testus.
12. Celšanas mašīnām kalnrūpniecībā vai rūdas ieguves šahtās. Šis izņēmums attiecas uz pašā šahtā esošajām pacelšanas iekārtām.
13. Mašīnām, ko izmanto aktieru pārvietošanai izrāžu laikā.
14. Elektriskiem un elektroniskiem izstrādājumiem, uz kuriem attiecas normatīvo aktu prasības par iekārtu elektrodrošību:
 - a. mājsaimniecības elektroprecēm, kas paredzētas sadzīves lietojumam. Šajā gadījumā ir jāizpildās diviem kritērijiem vienlaicīgi – mašīnai ir jābūt paredzētai mājsaimniecības vajadzībām un patērētājiem, izmantošanai mājas apstākļos;
 - b. audiovizuālo aprīkojumu, **piemēram – radio un TV uztvērēji, magnetofoni, video atskaņotāji un ierakstītāji, CD un DVD atskaņotāji un ierakstītāji;**
 - c. informācijas tehnoloģijas iekārtām. Izņēmums attiecas uz iekārtām, kuras lieto datu vai informācijas apstrādei, pārvēršanai, pārraidei, uzglabāšanai, aizsardzībai un izgūšanai, **kā attiecīgo iekārtu piemērus var minēt, piemēram, datoraparāturu, sakaru tīkla iekārtas un telefona un telekomunikāciju iekārtas;**
 - d. parastām biroja elektroiekārtām, **piemēram, printeriem, kopētājiem, faksa mašīnām, šķirotājiem, dokumentu iesiešanas un skavošanas iekārtām;**
 - e. zemsprieguma sadales ierīcēm un vadības ierīcēm. Tās ir ierīces strāvas radīšanai un pārtraukšanai elektrotīklos un ar to saistītās vadības, mērīšanas un regulēšanas iekārtas aprīkojuma, kas izmanto elektroenerģiju, vadībai;
 - f. elektromotoriem. Šis izņēmums attiecas tikai uz pašu motoru bez īpaša pielietojuma un bez piedziņas sistēmas papildu mehāniskajiem elementiem.
15. Šādiem mehānismiem augstsprieguma iekārtās – sadales iekārtām un vadības mehānismiem, un transformatoriem. Šiem mehānismiem ir jāizpilda viens nosacījums - tiem ir jābūt pieslēgtiem pie augstsprieguma elektroapgādes – virs 1000V maiņstrāvai un virs 1500V līdzstrāvai.

2. Galvenās prasības attiecībā uz mašīnām

Personām, kas importē un laiž Eiropas Savienības tirgū mašīnas, ir:

- 1) Jāpārlicinās, ka importētā mašīna atbilst *NOTEIKUMOS Nr.195* noteiktajām būtiskajām veselības aizsardzības un drošuma prasībām. Viens no veidiem, kā var pārlicināties par šo nosacījumu izpildi, ir atbilstības novērtēšanas dokumentācijas izvērtēšana. Turklāt

- būtiska uzmanība jāpievērš tam, lai pārliecinātos, vai atbilstības novērtēšanas dokumentācija ir attiecināma uz importēto mašīnu.
- 2) Jāspēj uzrādīt tehnisko dokumentāciju pēc uzraugošo institūciju pieprasījuma. Tas nenosaka, ka tehniskajai dokumentācijai ir jāglabājas pie importētāja, bet tas nosaka, ka importētājam ir jāspēj šo dokumentāciju sagādāt uzraugošajām institūcijām. Šis punkts pēc būtības nav attiecināms uz tiem importētājiem, kuri importē mašīnu, kuras ražotājs ir pilnvarojis personu Eiropas Savienībā nokomplektēt tehnisko lietu un uzrādīt vai iesniegt to attiecīgās dalībvalsts uzraugošajām institūcijām. Pilnvarotai personai ir jābūt norādītai atbilstības deklarācijā. Tehniskās dokumentācijas saturs ir norādīts šo vadlīniju 3.sadaļā.
 - 3) Jāpārliecinās, ka mašīnai ir pievienota visa *NOTEIKUMOS Nr.195* noteiktā informācija – lietošanas instrukcijas un brīdinājumi.
 - 4) Jāpārliecinās, ka mašīnai ir veikta attiecīga atbilstības novērtēšanas procedūra saskaņā ar *NOTEIKUMU Nr.195* 3.nodaļu. Iespējamās mašīnu atbilstības novērtēšanas procedūras ir norādītas šo vadlīniju 4.sadaļā.
 - 5) Jāpārliecinās, ka mašīna ir nodrošināta ar atbilstības deklarāciju. Detalizēts atbilstības deklarācijas saturs ir norādīts 5.sadaļā.
 - 6) Jāpārliecinās, ka mašīna ir marķēta ar nepieciešamo marķējumu, tai skaitā CE atbilstības marķējumu. Marķējuma paraugs ir atspoguļots šo vadlīniju 6.sadaļā.

3. Tehniskā dokumentācija.

Mašīnas tehniskajā dokumentācijā apkopo informāciju par mašīnas konstrukciju, izgatavošanu un lietošanu, un tā apliecina, ka mašīna atbilst šo noteikumu prasībām. Tai ir jābūt sastādītai vienā vai vairākās no Eiropas Savienības oficiālajām valodām, izņemot lietošanas instrukciju, kurai ir jābūt attiecīgās dalībvalsts valodā.

Mašīnas tehniskajā dokumentācijā iekļauj:

- 1) Mašīnas vispārējo aprakstu;
- 2) Visaptverošu mašīnas rasējumu un vadības slēgumu rasējumus, kā arī attiecīgos aprakstus un paskaidrojumus, kādi nepieciešami, lai saprastu mašīnas darbību;
- 3) Detalizētus rasējumus, kam pievienotas jebkādas aprēķinu piezīmes, testu rezultāti, sertifikāti u. tml., kas nepieciešami, lai pārbaudītu mašīnas atbilstību būtiskajām prasībām attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību;
- 4) Riska novērtēšanas dokumentāciju, kurā ietverts:
 - a) būtisko prasību saraksts, kuras piemēro konkrētajai mašīnai;
 - b) aizsardzības pasākumu apraksts, kas ieviests, lai novērstu noteiktos apdraudējumus vai samazinātu risku, un, ja nepieciešams, norāde uz joprojām pastāvošu risku, kas saistīts ar mašīnu;
- 5) Lietotos standartus un citas tehniskās specifikācijas, norādot būtiskās prasības, kuras šie standarti aptver;
- 6) Ražotāja veikto testu testēšanas pārskatus;
- 7) Lietošanas instrukciju kopijas;
- 8) Ja nepieciešams, iekļaušanas deklarāciju attiecībā uz daļēji komplektētām mašīnām un attiecīgi šādu mašīnu montāžas instrukcijas;
- 9) Ja nepieciešams, mašīnas vai citu mašīnā ietverto ražojumu atbilstības deklarāciju kopijas;
- 10) Mašīnas atbilstības deklarācijas kopiju.

Papildus, ja mašīna tiek ražota sērijveidā, tad tehniskajā dokumentācijā ir jābūt norādītai informācijai par iekšējiem pasākumiem, kas tiek veikti, lai nodrošinātu to, ka mašīna saglabās atbilstību *NOTEIKUMU Nr.195* prasībām.

4. Atbilstības novērtēšanas procedūras

	Atbilstības novērtēšanas procedūra
Mašīnas, kas nav iekļautas NOTEIKUMU Nr.195 1.pielikuma sarakstā	<p>1) sagatavo tehnisko dokumentāciju</p> <p>2) veic ražošanas procesa kontroli</p>
Mašīnas, kas ir iekļautas NOTEIKUMU Nr.195 1.pielikuma sarakstā un kuras ražo saskaņā ar piemērojamo standartu prasībām, un, ja šie standarti aptver visas uz mašīnu attiecināmās būtiskās prasības	<p>1) sagatavo tehnisko dokumentāciju</p> <p>2) veic ražošanas procesa kontroli</p> <p>VAI</p> <p>1) Veic EK tipa pārbaudi paziņotajā institūcijā</p> <p>2) veic ražošanas procesa kontroli</p> <p>VAI</p> <p>Vai vispārējo kvalitātes nodrošināšanas procedūru paziņotajā institūcijā</p>
Mašīnas, kas ir iekļautas NOTEIKUMU Nr.195 1.pielikuma sarakstā un kuras neražo saskaņā ar piemērojamo standartu prasībām, vai, ja šie standarti neaptver visas uz mašīnu attiecināmās būtiskās prasības	<p>1) Veic EK tipa pārbaudi paziņotajā institūcijā</p> <p>2) veic ražošanas procesa kontroli</p> <p>VAI</p> <p>Vai vispārējo kvalitātes nodrošināšanas procedūru paziņotajā institūcijā</p>

5. Atbilstības deklarācija

Atbilstības deklarācija ir dokuments, ar kuru ražotājs vai tā pilnvarotais pārstāvis apliecina, ka mašīna atbilst visām normatīvajos aktos, kas attiecas uz attiecīgo mašīnu, izvirzītajām prasībām.

Atbilstības deklarācijas saturs:

- 1) Ražotāja un, ja ir, tad viņa pilnvarotā pārstāvja nosaukums un adrese;
- 2) Tās Eiropas Savienībā reģistrētās personas vārds un adrese, kura pilnvarota nokomplektēt tehnisko dokumentāciju un uzrādīt to uzraugošajām institūcijām;
- 3) Mašīnas apraksts un identifikācijas dati, tostarp vispārējs nosaukums, funkcija, modelis, tips, sērijas numurs un komercnosaukums;
- 4) Teikums, kurā skaidri un nepārprotami deklarē, ka mašīna atbilst visiem attiecīgajiem šīs direktīvas noteikumiem, un, ja nepieciešams, līdzīgs teikums, kurā deklarē atbilstību citām direktīvām un/vai attiecīgajiem noteikumiem, kuriem mašīna atbilst;
- 5) Tās paziņotās iestādes nosaukums, adrese un identifikācijas numurs, kura veikusi EK tipa pārbaudi vai vispārējo kvalitātes nodrošināšanas procedūru, un EK tipa pārbaudes sertifikāta numurs (ja ir veikta EK tipa pārbaude);
- 6) Norāde uz piemērojamajiem standartiem vai citām tehniskajām specifikācijām (ja šādi standarti un specifikācijas izmantotās);
- 7) Deklarācijas sastādīšanas vieta un datums;

- 8) Attiecīgās personas paraksts un tā atšifrējums, kas ir tiesīga parakstīt atbilstības deklarāciju ražotāja vai tā pilnvarota pārstāvja vārdā.

6. Mašīnas marķējums

Visām mašīnām ir jābūt marķētām ar sekojošu marķējumu:

- 1) Ražotāja un, ja nepieciešams, viņa pilnvarotā pārstāvja uzņēmuma nosaukums un juridiskā adrese;
- 2) Mašīnas apzīmējums, kuram turklāt ir jāsakrīt ar atbilstības deklarācijā norādīto;
- 3) CE atbilstības marķējums;
- 4) Paziņotās institūcijas identifikācijas numurs mašīnām, kurām piemērota pilnīga kvalitātes nodrošināšanas procedūra;
- 5) Sērijas vai tipa apzīmējums;
- 6) Sērijas numurs. Jānorāda tikai tādā gadījumā, ja mašīna ir sērijveida ražojums;
- 7) Izlaides gads (gads, kurā pabeigta mašīnas izgatavošana).

